

Ce-ar fi dacă nu ar mai exista biserici?

[Prelegere radiofonică de 30 de minute]

S-a admis deja în mod deschis că în ultimii ani cifrele statistice ale bisericilor au fost „umflate”. Oamenii sunt menținuți pe listele bisericilor doi sau chiar mai mulți ani după ce au încetat cu totul să meargă la biserică. Atunci când se mută dintr-un loc în altul, sunt înscrși pe noile liste, dar nu sunt șterși de pe vechile liste. Chiar și copiii lor sunt înscrși pe liste; și au fost instituite liste pentru copii încă din leagăm, pentru nu rata nicio șansă de a mai câștiga câțiva prezenți la slujbe.

Cu toate acestea, o călătorie în zona rurală ne arată că sunt mii de biserici abandonate; și o mică cercetare ne arată că în mii de alte locuri, unde ușile bisericilor sunt deschise doar ocazional pentru servicii, doar câteva familii, uneori numai patru, încearcă să oprească instituția de la prăpușire. Liga Bărbatilor din Bisericile Creștine a descoperit că 60.000 din cele 200.000 de biserici protestante din S.U.A. nu au reușit să atragă în ultimii ani niciun membru, după cum dețclară Frederick L. Collins, observator social.

În aceste circumstanțe, pare potrivit să ne întrebăm? Ce s-ar întâmpla dacă nu ar mai exista deloc biserici? Răspunsul general ar fi că aceasta ar fi cea mai întunecată zi din istoria omenirii, o zi de abandon în fața crimei și a fiecărui lucru rău; dar acest lucru nu este în mod necesar adevărat.

În primul rând, o biserică nu este o clădire. Este o adunare de oameni. Clădirea în care se află ei nu are nimic de-a face cu felul în care se asociază lui Dumnezeu. „Cel Preaînalt nu locuiește în temple (sau „case”) făcute de mâini.” – Fapte 7:48.

Cuvintele martirului Ștefan sunt susținute de cele ale apostolului Pavel pe când se afla în Atena, care spun: „Dumnezeul care a făcut lumea și toate lucrurile din ea, El, care este Domnul cerului și al pământului, nu locuiește în temple făcute de mâini.”

Atunci când Isus i-a spus lui Petru că “această stâncă [acest adevăr fundamental, că el este Cristosul, fiul lui Dumnezeu cel viu] îmi voi zidi biserica” (Mat. 16:18), nu se referea la niciun fel de clădire. El se gândea în întregime la oameni. El indica faptul că toți membrii adunării, ai bisericii sale vor crede un singur mare adevăr; și ei l-au crezut. Nimeni nu poate fi un membru al bisericii lui Cristos fără să creadă că el este Cristosul, fiul lui Dumnezeu cel viu. Trebuie să observăm, în acest sens, că isus nu a spus că adepții săi trebuie să creadă că el este însuși Tatăl ceresc. Nici nu a sugerat, așa cum au înțeles greșit unii, că Petru, și nu spusele sale, nu declarația lui – marele adevăr că el este Fiul lui Dumnezeu cel viu – constituie temelia, fundația bisericii lui Cristos.

Din nou, când Isus a spus, în anumite circumstanțe, cineva poate spune despre greșelile altcuiva bisericii, e clar că nu se referea la șoptirea acestor lucruri către o grămadă de lemn sau piatră sau cărămizi, ci unei adunări de creștini.

Gândindu-se și vorbind despre aceste chestiuni legate de biserică, unii au trecut destul de mult cu vederea faptul că Isus nu era un ministru, un preot numit în funcție, în accepțiunea curentă a cuvântului; el nu a construit niciodată o biserică, nici nu a cerut nimănui să facă asta; niciodată nu a predicat din amvon; niciodată nu a tras un clopot de biserică, sau a cerut să se sune

clopotele pentru ca oamenii să vină să îl asculte; niciodată nu a purtat veșminte preoțești, nici nu a cerut nimănui să facă asta; niciodată nu și-a atribuit titlul de părinte, reverend, sfinția sa, doctor în divinitate, episcop, arhiepiscop sau altele de acest fel, și nu a cerut nimănui să facă asta; niciodată nu a stropit pe nimeni cu apă sfințită, nici nu a cerut altcuiva să facă asta; niciodată nu a vândut lumânări sfințite sau alte obiecte sfințite, nici nu a cerut nimănui; nu a oferit niciodată indulgențe, nici nu a cerut altora să procedeze astfel; nu a folosit niciodată cu referire la sine sau la adepții săi titlurile de Romano-Catolic, Greco-Catolic, Anglican, Prezbiterian, Metodist, batist sau altul din cele 163 de denumiri curioase pe care le folosesc acum creștinii, și nici nu a cerut altcuiva să facă asta; niciodată nu și-a îndemnat, nu a făcut apel autoritar la adepții săi să fie continuatorii guvernului roman sau succesorii lui, să acționeze ca agenți de recrutare pentru acesta pe timp de război, și niciodată nu a făcut o asemenea muncă el însuși.

În Rom. 16:3-5, apostolul Pavel spune: “Transmiteți salutările mele Priscăi și lui Aquila, colaboratorii mei în Cristos Isus, care și-au pus capul în pericol pentru sufletul meu și cărora le mulțumesc nu numai eu, ci și toate bisericile națiunilor. Salutați biserica care este în casa lor.”

Acest lucru ne duce către rădăcina problemei. Acolo se afla o biserică, o adunare a oamenilor lui Dumnezeu, care se întâlneau într-o casă privată, un lucru perfect legitim și vrednic de laudă pentru orice adunare de creștini. Va veni timpul când fiecare casă din lume va fi un astfel de casă.

Ar putea fi ceva greșit la o situație ca aceea, în care Dumnezeu e “în toate”, adică e totul pentru toți? Cum ar putea fi, când asta e ceea ce toată lumea își dorește. Pentru asta se roagă toți, atunci când zic: “Vie împărăția ta; facă-se voia ta, precum în cer, așa și pe pământ:”

Cum se face voia lui Dumnezeu în ceruri? Fără îndoială, unii cred în mod onest că în ceruri se află un lung bulevard plin cu biserici, și nimic altceva, decât poate câteva case frumoase pentru cei care și-au dat viețile în slujba așa-zisei “lucrări a bisericii”.

Să ne facem o idee corectă. Nu este dorința lui Dumnezeu, nici scopul său să transforme acest pământ într-un loc unde toți vor trăi în biserici și mănăstiri și schituri, și unde singurele clădiri vor fi bisericile. Ceea ce dorește Dumnezeu nu sunt bisericile, ci inimile. Tatăl caută inimi ca acestea ca să I se închine în spirit și adevăr (Ioan 4:23) – “Voi pune legea mea înlăuntrul lor și o voi scrie în inima lor. Eu voi fi Dumnezeul lor și ei vor fi poporul meu. Nu vor mai învăța fiecare pe semenul său și fiecare pe fratele său, zicând: "Cunoașteți-l pe Domnul!", fiindcă toți mă vor cunoaște, de la cel mai mic dintre ei până la cel mai mare dintre ei, zice Domnul: Căci le voi ierta nelegiuirea și nu-mi voi mai aduce aminte de păcatul lor.” (Ier. 31:33, 34) La ce vor mai folosi atunci toate catedralele și bisericile? Nu ezitați, și răspundeți. Nu vă temeți niciodată să spuneți adevărul. Dumnezeu este pentru adevăr.

Și ce vor construi atunci oamenii, dacă nu biserici? Ascultați cuvântul Domnului: „*Vor construi case și le vor locui*, vor sădi vii și le vor mânca rodul. Nu le vor construi ca altcineva să le locuiască, nu vor sădi ca altcineva să mănânce. Căci zilele poporului meu vor fi ca zilele copacului și aleșii mei se vor folosi din plin de lucrarea mâinilor lor. Nu se vor osteni în zadar, nici nu vor aduce pe lume copii pentru necaz, căci ei sunt descendența alcătuită din cei binecuvântați de Iehova și urmașii lor vor fi cu ei. Înainte ca ei să strige, eu voi răspunde și, în timp ce încă vor vorbi, eu voi auzi.” (Isaia 65:21-24) Acela va fi Mileniul, împărăția lui Dumnezeu; și chiar și acum este aproape de noi.

Există în ziua de azi multe comunități din Statele Unite care au avut prilejul de a vedea prin proprie experiență și observație ce se petrece când bisericile încetează să fie folosite; căci statisticile arată că există 7000, până la 10.000 de astfel de construcții părăsite risipite pe tot întinsul țării.

Nu știm dacă s-au făcut cercetări care să evalueze condiția morală a oamenilor din locurile unde nu au acces la o biserică. Asemenea cercetări ar fi și dificil de făcut. Oamenii nu își vor dezvălui defectele morale unei persoane care le bate la ușă ca să îi întrebe despre ele. Ar fi lesne de spus că acești oameni sunt mai puțin morali decât cei care merg la biserică, dar ar fi greu de dovedit.

De fapt, este acceptat în general că marile centre de crimă și imoralitate sunt marile centre de populație, unde sunt tot felul de biserici, deși ne putem îndoi că sunt pline, fie și pe sfert.

Atunci când mergem în zona rurală, unde declinul bisericilor este atât de evident pentru fiecare călător aflat în trecere, găsim coloana vertebrală a cetățenilor acestei națiuni. Onestitatea și moralitatea districtelor rurale este înaltă. Fermierii, în cea mai mare parte a lor, deși nu pot ajunge la biserică, și chiar dacă mulg vacile duminica dimineața, cinstesc numele lui Dumnezeu, și sunt dornici să asculte pe oricine care vine cu un mesaj care îi va ajuta să-și înțeleagă mai bine Creatorul.

Cei cu experiență spun că deseori se întâmplă ca tocmai orașele cu cele mai multe biserici să aibă cei mai nelegiuți, cei mai lipsiți de Dumnezeu cetățeni. Un cetățean moral, care nu e lipsit de Dumnezeu, dorește să știe despre Dumnezeu, să fie cât mai mult ca El, și, mai presus de toate, să-i vadă numele onorat. Aceasta înseamnă că o asemenea persoană va avea o ureche dornică să asculte și o inimă dornică să cunoască lucrurile pe care Dumnezeu binevoiește să le dezvăluie.

Lucrătorii din via stăpânului nu suferă multe respingeri sau refuzuri sau în districtele rurale cu puține biserici. Se admite în general, de către cei care au avut cea mai amplă experiență, că cele mai aspre, mai sălbatice respingeri (ale Cuvântului) se întâlnesc în comunitățile unde sunt cele mai multe biserici, de toate felurile.

A fi membru în una dintre asociațiile desemnate cu termenul general de biserici nu este o garanție a sfințeniei. Dacă ar fi așa, atunci toți ar putea fi făcuți sfinți prin simpla trecere printr-o ușă, trecerea prin diferite ritualuri și ceremonii, și ieșirea pe cealaltă ușă de îndată ce numele lor au fost consemnate temeinic pe lista de înscriere a bisericilor.

Ceva de genul acesta s-a petrecut în secolele mai aspre de dinaintea celui în care trăim. Păgânii sălbatici erau înscriși cu forța în biserici, vrând-nevrând, dar acest lucru nu părea să îi îmblânzească în niciun fel. Într-adevăr, există consemnări cum că ar fi băut cantități mari de vin de împărtășanie din craniile dușmanilor lor; dar ne temem că în inimile lor erau încă păgâni.

Să presupunem că s-a da o lege prin care toți trebuie să devenim membri ai bisericii la o dată anume, sau altfel vom fi decapitați cu toții. Atunci când ceremonialul se va sfârși, și toți vom fi respectat legea, vom fi cumva mai diferiți pentru că am trecut prin el?

De fapt, am putea fi mai răi, tocmai din această cauză. Înainte ca legea să fie aprobată și aplicată, am fi putut crede măcar că suntem onești. Am fi putut spune: „Nu îl cunosc pe Domnul. Nu îl înțeleg; nu știu ce cere de la mine, și nu voi fi un ipocrit. Nu voi spune că sunt de partea sa când nu știu nimic despre el, și știu niciun motiv pentru care lucrurile din lume sunt cum sunt.”

Și astfel, aprobarea unei asemenea legi, dacă marjoritatea noastră ar fi în afara bisericii, așa cum o dovedesc acum datele, ne-ar face pe cei mai mulți dinre noi ipocriți: căci am pretinde că suntem ceva ce nu suntem, un lucru foarte neplăcut pentru Dumnezeu și pentru om.

Există unii care sunt dispuși să spună că presiunea socială și de fapt pusă pe persoane cu scopul de a-i face să intre în biserică a dus la „integrarea în biserică” a multor persoane care, lăsate în voie, nu ar fi fost niciodată dornice să se creadă sau să vorbească despre ei înșiși în calitate de oameni care și-au dat inimile lui Dumnezeu.

Unele persoane au suferit din cauza faptului că au devenit membri ai bisericii. Nu doar că au fost răniți personal insistându-se asupra lor că sunt fii ai lui Dumnezeu, când, de fapt, sunt încă fii celui rău, ci și influența comunității a fost una negativă; pentru că o persoană într-adevăr onestă, având în vedere viața ei, e foarte probabil să conchidă că Dumnezeu nu are adepți adevărați, loiali pe pământ, și că întregul lucru e o înșelătorie. Aceasta este, desigur, o greșală.

Există o închinare adevărată la Dumnezeu. Chiar Domnul ne spune despre un loc bun unde o putem găsi și practica. Nu putem face alt lucru mai bun decât să cităm unele din sfaturile lui înțelepte în această privință. El nu îi încurajează pe adepții săi să se întâlnească într-un loc central și să se roage și apoi aibă o persoană îmbrăcată aparte care să se roage pentru ei, ci dimpotrivă. Ascultați-l:

„Când vă rugați, să nu fiți ca ipocriții, căci lor le place să se roage stând în picioare în sinagogi și la colțurile drumurilor mari, ca să fie văzuți de oameni. Adevărat vă spun că și-au luat deja răsplata din plin. Dar tu, când te rogi, intră în camera ta și, după ce închizi ușa, roagă-te Tatălui tău, care este în ascuns. Atunci Tatăl tău, care vede în ascuns, te va răsplăti.”

Să ne gândim puțin la asta. Aici ne se spune că fiecare trebuie să se roage individual, și nu să încredințeze rugăciunea altuia. Se precizează și motivul. Isus nu dorește ca adepții săi să fie ipocriți, să facă lucrurile în public pentru ca alții să le vadă pioșenia. Sinagogile din vremea lui corespund bisericilor de acum; iar Isus pare în mod special să se refere și să-i combată pe cei care ofereau rugăciuni în sinagogi, mai ales dacă o făceau stând în picioare. Cine sunt cei care oferă acum rugăciuni în biserici, și o fac public și stând în picioare? Întrebarea primește de la sine răspuns.

Din nou, Isus a făcut admonestări împotriva rugăciunilor publice. Cine sunt, în ziua de azi, cei care sunt chemați să binecuvânteze fiecare ocazie socială cu rugăciuni în public, fie pentru invocarea binecuvântării lui Dumnezeu peste o sesiune a Congresului, sau o navă de luptă, sau un avion, sau o haită de câini, sau o flotă de pescuit, sau un șir de automobile, sau orice alt prilej? Din nou, întrebarea primește de la sine răspuns.

Isus pare să sugereze că aceia care se roagă stând în picioare în sinagogi și în locuri publice ar putea să o facă din motive egoiste. Ei ar putea să fie priviți cu admirație în mod special în comunitatea lor, datorită pioșeniei lor și rugăciunilor lor elocvente.

Nu există niciun lucru în Scripturi care să indice faptul că rugăciunile elocvente au un impact deosebit în locul unde rugăciunile contează, și anume în ceruri. Să ne amintim că Isus a avut o predică izbitoare pe acest subiect. O găsim în Luca 18:9-14, și spune următoarele:

“Dar unora care erau convinși în sine lor că erau dreți și care îi considerau pe ceilalți un nimic, le-a mai spus următoarea ilustrare: "Doi oameni au urcat la templu să se roage: unul era fariseu și celălalt încasator de impozite. Fariseul stătea în picioare și se ruga în sinea lui astfel: "O, Dumnezeule, îți mulțumesc că nu sunt ca ceilalți oameni - extorcatori, nedreți, adulteri -, nici chiar ca acest încasator de impozite. Eu postesc de două ori pe săptămână și dau zeciuială din tot ce câștig.”

Dar încasatorul de impozite, care stătea în picioare la distanță, nu îndrăznește nici măcar să-și ridice ochii spre cer, ci se bătea în piept, zicând: "O, Dumnezeule, ai milă de mine, păcătosul!" Vă spun: Omul acesta a coborât la casa lui dovedind că este mai drept decât celălalt, pentru că cine se înalță va fi umilit, dar cine se umilește va fi înălțat.”

Deși este adevărat că, în acest caz, amândoi se rugau într-un loc public, unde ceilalți îi puteau auzi, lucruri interesante și de însemnătate ne arată că acela care se simțea cel mai sigur pe sine, și care credea de sine înțeles că era în relații bune cu Dumnezeu de fapt era în cea mai rea stare dintre cei doi. De ceea, putem deduce că deși cineva devine membru al bisericii, chiar cel

mai proeminent al ei, pastorul său, totuși poate să nu fie deloc cu Dumnezeu. “Fariseul stătea în picioare și se ruga în sinea lui astfel” Această este o mostră de încântătoare ironie. Rugăciunea lui era în sinea lui, pentru sinea lui, nu pentru Dumnezeu, căci Dumnezeu îl asculta pe cel umil, pe autodenunțatul păcătos și nevrednicul încasator de impozite.

Amintim acum ce este scris în Scripturi: “Jertfele pentru Dumnezeu sunt un spirit frânt; o, Dumnezeule, tu nu vei disprețui o inimă frântă și zdrobită!” “Domnul este lângă cei cu inima frântă și îi salvează pe cei cu spiritul zdrobit.” (Ps. 51:17, 34:18) Nu trebuie să ne ridicăm în picioare într-o sinagogă ca să avem un spirit frânt, umil; nici veșmintele religioase de orice fel nu sunt necesare pentru a arăta o inimă frântă și zdrobită.

Să ne întoarcem acum pentru un moment la textul pe care deja l-am menționat: “Dar tu, când te rogi, intră în camera ta și, după ce închizi ușa, roagă-te Tatălui tău, care este în ascuns.” Acesta ne spune două lucruri importante. Primul, că ne putem ruga direct Tatălui. În alte locuri ni se spune că trebuie să fie în numele lui Cristos, dar acest lucru nu schimbă faptul umitor că noi, ca ființe umane, dacă respectăm condițiile, ne putem ruga Creatorului și celui ce ține în existență întregul univers.

Cristos nu menționează în acest pasaj să ne rugăm lui sau mamei sale, sau sfinților, sau oricui altcineva în afară de Tatăl însuși; și nu face nici cea mai mică mențiune despre nevoia de a cere oricărei alte ființe umane să se roage pentru noi. O putem face noi înșine.

Al doilea lucru este că locul de rugăciune menționat de Învățător poate fi găsit în orice casă. Cristos nu spune: “Atunci când te rogi, du-te la templu, sau la sinagogă, sau la biserică, sau la un altar sau orice alt loc sfânt.” Ci spune: “Dar tu, când te rogi, intră în camera ta și, după ce închizi ușa, roagă-te Tatălui tău, care este în ascuns.” Lecția oferită aici pare să fie că Dumnezeu este mai ușor de găsit în sanctuarul liniștit al casei decât în templele precum palatele care au fost înălțate în numele său și care sunt așa-zise locuri de rugăciune.

În profetia lui Isaia, capitolul 66, versetele 1-3, găsim o declarație de la Tatăl nostru ceresc cu privire la templele și casele de închinare și ceremoniile ce au loc în acele temple, care ar trebui să ne facă să stăm și să ne gândim la adevărata valoare a formalităților exterioare și a acestor clădiri impozante. Aceasta spune:

“Iată ce a spus Iehova: "Cerurile sunt tronul meu și pământul este scăunelul picioarelor mele. Ce casă ați putea voi să-mi construiți și unde este locul care mi-ar putea fi loc de odihnă?" "Mâna mea a făcut toate aceste lucruri, astfel că toate au venit în existență", zice Iehova. "Iată deci spre cine voi privi: spre cel năpăstuit și cu spiritul zdrobit, care tremură la cuvântul meu. Cine înjunghie un taur este ca acela care omoară un om. Cine jertfește o oaie este ca acela care frânge gâtul unui câine. Cine oferă un dar este ca acela care oferă sângele unui porc. Cine oferă tămâie albă ca aducere-aminte este ca acela care spune o binecuvântare rostind cuvinte magice.”

Această exprimare este printre cele mai puternice și mai înverșunate. Le spune everilor, și celor din națiuni, și tuturor de pe pământ că structurile eclesiastice nu înseamnă nimic pentru marele Dumnezeu al universului, care a făcut toate materialele din care au fost ridicate aceste structuri. Și ne mai spune și că nici ceremoniile everiești, nici altele nu mai au vreo greutate și nu ne mai învață nicio lecție. Și apoi ne întoarcem din nou la lucrurile fundamentale, și anume că lucrul pe care îl caută marele Iehova Dumnezeu este o persoană cu un spirit frânt și umil care să tremure la auzul Cuvântului său.

Unde trebuie să mergem ca să îi găsim pe cei ce tremură la auzul Cuvântului lui Dumnezeu? Trebuie oare să mergem la cei ce fac din religie o afacere? Găsim cumva că aceștia au un mare respect pentru Cuvântul lui Dumnezeu? Ridică ei Biblia și spun „urmează această învățătură”, sau se ridică ei înșiși și spun „urmează-mă”? Starea de fapt este că, dacă ar ridica

Biblia, oameni i-ar urma; dar, pentru că se ridică ei înșiși și vorbesc cu ușurățe despre Biblie oamenii se îndepărtează de ei, și de aceea multe biserici din zonele rurale sunt folosite azi ca hambare sau case, sau nu mai sunt folosite deloc.

În capitolul 10 al profeției sale, versetul 21, profetul Ieremia a fost inspirat să scrie despre cineva umrătoarele, și-i lăsăm pe cei ce ascultă și citesc profeția să judece la cine se referă aceste cuvinte:

„Căci păstorii s-au smintit și nu l-au căutat pe Domnul. De aceea, nu vor prospera, iar turmele lor vor fi împrăștiate.”

Privim în jurul nostru, și vedem că multe turme se împrăștie, și altele li se alătură. Vedem că mulți păstori nu prosperă, și iată și motivul: nu l-au căutat pe Domnul. În ce fel s-au smintit, s-au prostit păstorii: Citiți unele din predicile lor și vedeți ce au de spus despre originea omului, și vă va fi clar. Cum se poate aștepta cineva să primească binecuvântarea lui Dumnezeu asupra lucrării sale, dacă ridiculizează Cuvântul lui Dumnezeu și astfel dezonorează însăși mâna care a scris mesajul pe care este plătit să-l apere și să-l susțină?

Profetul Ieremia continuă pe această temă în capitolul 12, versetul 10. El spune, sub inspirație: “Mulți păstori mi-au distrus via. Au călcat în picioare partea mea. Au prefăcut partea mea cea plăcută într-un pustiu, da, într-o întindere pustie.”

Se deduce clar că undeva pe pământ, cândva, vor exista păstori care în loc să cultive via Domnului și să caute să ajute mlădițele din via adevărată să aducă roade, vor fi implicați de fapt în munca potrivnică, încercând să distrugă un lucru pe care nu sunt suficient de mari ca să-l poată distruge, și să încerce să împiedice un lucru despre care Domnul a hotărât că este inevitabil, iminent.

Dacă doriți să știți unde se află acești păstori și pe cine au călcat ei în picioare, sa ce au călcat ei în picioare, ei bine, e o lecție ușor de învățat. Puteți să luați sub braț orice fel de carte, chiar și un dicționar, și să mergeți din ușă în ușă spunându-le oamenilor că aveți ceva care îi va ajuta să înțeleagă mai bine Biblia; și nu va trece mult până să aflați că nu sunteți doriți prin preajmă și că lucrul pe care îl aveți, oricât de bun ar fi, vă va aduce doar reproșuri.

Dar, atunci când Domnul a inventat radioul a început ceva care se estimează că va aduce multă neliniște în rândul păstorilor care au făcut partea sa cea plăcută într-o întindere pustie; iar unii dintre ei admit acum măcar atât. Oricum, radioul este aici, și nimic nu poate împiedica adevărul să ajungă pe această cale și să pătrundă în locuri în care nu ar fi putut ajunge altcumva.

Nimic nu poate împiedica radioul să răspândească până la marginea pământului vestea că Domnul s-a întors ca să-și întemeieze împărăția pe pământ, nevăzut de ochii omenești și că chiar și acum, și mai ales începând cu 1918, domnește în mijlocul dușmanilor săi. În cele din urmă, fiecare va vedea acest mare adevăr; și nu doar că toți cei vii vor îngenunchea, dar chiar și cei morți vor auzi vocea Fiului lui Dumnezeu; iar cei ce se vor supune vor trăi. Măia de ani se apropie de noi. Doar un nesăbuit, un nebun ar putea să pună la îndoială răspândirea acestor minunate căi în fiecare ungher al pământului. Singura minune este că păstorii care au încercat să o îngreuneze, să o împiedice nu se întorc și nu cedează, slăvind împărăția lui Mesia, ca rugăciune a tuturor națiunilor.